

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของการวิจัย

เกษตรกรรมมีความสำคัญต่อประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากมีลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวย ประกอบกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ยืดหยุ่นของชาวไทยและวิถีชีวิตที่ผูกพันกับอาชีพเกษตรกรรมมาแต่ดั้งเดิม ทำให้การเกษตรมีความสำคัญทั้งในด้านความมั่นคงทางอาหารและเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ รวมทั้งเป็นแหล่งรองรับแรงงานของชาชนบทส่วนใหญ่ โดยในปัจจุบันภาคเกษตรกรรมรองรับประชากรถึงร้อยละ 60 ของประชากรทั้งประเทศ นั่นจึงหมายความว่าหากอาชีพการเกษตรมีการพัฒนา ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งนี้เมื่อเวลาผ่านไปวิถีชีวิตที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกทั้งกับรัฐและตลาด การประกอบอาชีพเกษตรจึงอาจจะมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันในหมู่เกษตรกรด้วยกัน โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยที่มีข้อจำกัดในการดำรงชีพประการ การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดเป็นสิ่งจำเป็นและอาจจะส่งผลให้มีการปรับจุดมุ่งหมายในการประกอบอาชีพเกษตรด้วย

อาชีพเกษตรกรรมของคนไทยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่โบราณ เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปในแต่ละช่วงเวลา ในอดีตก่อนการรุกของการเกษตรแผนใหม่ ประชากรในประเทศไทยมีวิถีชีวิตที่ต้องพึ่งพาเกษตรกรรม โดยอาศัยผลผลิตจากอาชีพการเกษตรเพื่อการบริโภคหรือใช้สอยในครัวเรือนในลักษณะของการเกษตรแบบยังชีพ การพึ่งพาภายนอกมีน้อยมาก การเกษตรจึงเน้นเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ลักษณะเด่นของระบบการเกษตรในช่วงนี้คือมีความหลากหลายของสินค้าและพืชพันธุ์ที่ผลิตเพื่อประโยชน์ในการบริโภคและใช้สอย ส่วนที่เหลือจึงนำไปขายเพื่อแลกเปลี่ยนกับปัจจัยที่ขาดแคลน จุดมุ่งหมายการผลิตในอดีตคือความเป็นอยู่แบบพอมีพอกินสอดคล้องกับการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งปรับตัวเข้ากับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ดี วิถีชีวิตจึงมีลักษณะแบบเอื้อเพื่อเอื้อแก่ตามแนวคิดวัฒนธรรมชาวตะวันออกที่เน้นการพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อกาลเวลาผ่านไป กระแสวัฒนธรรมทุนนิยมที่เน้นการบริโภคทางวัตถุและการแข่งขันเป็นสำคัญได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีคิดและการตั้งจุดมุ่งหมายในการผลิต นอกจากนี้สภาพสังคมเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ค่าครองชีพและความต้องการในการบริโภคสินค้าที่ทันสมัยมีมากขึ้น ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นย่อมมีผลต่อการตัดสินใจทำการผลิตของเกษตรกรว่าจะเน้นไปทางใด ในสภาพที่เปลี่ยนแปลงเช่นนี้ประกอบกับการที่รูปแบบการผลิตเดิมไม่สามารถตอบสนองของความต้องการบริโภคทางวัตถุที่เพิ่มสูงได้ การ

ตัดสินใจปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจึงเกิดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากรูปแบบการผลิตหรือระบบการผลิตในปัจจุบันที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงมากขึ้น และมีการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆมากขึ้น

การตัดสินใจเป็นขั้นตอนการปรับตัวที่สำคัญของเกษตรกรในกระบวนการผลิต เพื่อให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมขณะนั้น การตัดสินใจจึงต้องรอบคอบและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดให้มากที่สุด เพราะมีสถานการณ์ความไม่แน่นอน (uncertainty) และสถานการณ์แห่งความเสี่ยง (risk) ควบคู่เสมอ การตัดสินใจปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตของเกษตรกรจึงมีเงื่อนไขต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมาย เพื่อให้การผลิตมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นการเข้าใจเหตุผลเบื้องหลังการตัดสินใจหรือเงื่อนไขการตัดสินใจของเกษตรกรจะช่วยให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับพฤติกรรมกรรมการผลิต และการดำรงชีพของเกษตรกรในแต่ละยุคสมัย

ที่ผ่านมาการพัฒนาหรือการส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานของรัฐ มุ่งให้เกษตรกรยอมรับและปฏิบัติตามเทคโนโลยีที่นำมาส่งเสริมและแนะนำเป็นสำคัญ โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพพื้นฐานด้านต่างๆของเกษตรกร รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกษตรกรดำรงอยู่นัก จึงปรากฏเป็นภาพที่เกษตรกรเป็นฝ่ายรองรับนโยบายของรัฐเพียงฝ่ายเดียว ทำให้เกิดคำถามว่าในสภาพเช่นนี้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เข้าใจจุดมุ่งหมายและการตัดสินใจของเกษตรกรเพียงใด เมื่อหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ได้เข้าใจพื้นฐานในการตั้งจุดมุ่งหมายและการตัดสินใจของเกษตรกรที่ดีพอ แนวทางและวิธีการส่งเสริมของรัฐจึงอาจเป็นอุปสรรคต่อการยอมรับนวัตกรรมและการนำนวัตกรรมที่รัฐส่งเสริมไปปฏิบัติของเกษตรกร งานวิจัยชิ้นนี้จึงสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์การตั้งจุดมุ่งหมายในการผลิตในระบบการผลิตทางการเกษตร การตัดสินใจและการปรับตัวของเกษตรกรให้อยู่รอดในบริบททางสังคมเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเข้าใจพื้นฐานทางความคิดที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจของเกษตรกรนั้นจะช่วยให้การส่งเสริมหรือการพัฒนาการเกษตรมีแนวทางและวิธีการที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกรมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาจุดมุ่งหมายที่สำคัญและวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงในการผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร โดยเน้นหนักไปที่จุดมุ่งหมายด้านการบริโภคและด้านการตลาด
- 2.2 เพื่อศึกษาการตัดสินใจของเกษตรกรในการเลือกรูปแบบการผลิต

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจเลือกรูปแบบการผลิต กับการตั้งจุดมุ่งหมายในการผลิตของเกษตรกร

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

- 3.1 ทำให้เข้าใจถึงการตัดสินใจในการผลิตตลอดจนทำให้เข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ และความเกี่ยวข้องของการตัดสินใจกับจุดมุ่งหมายในการผลิตของเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจุดมุ่งหมายเพื่อการบริโภคและการตลาด
- 3.2 สามารถนำผลการศึกษาที่ได้เป็นพื้นฐานเพื่อประยุกต์ใช้ในการกระตุ้นให้เกษตรกรใช้วางแผนการผลิตอย่างมีระบบมากขึ้น
- 3.3 ช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรและการพัฒนาอาชีพสามารถใช้เป็นแนวทางในการทำงานร่วมกับเกษตรกร ทั้งในการวางแผนและการบริการข้อมูลสารสนเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อการวางแผนและส่งเสริมการตัดสินใจที่เหมาะสมยิ่งขึ้น